

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4

No 9

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 274 sahifa.
E'lon qilishga 2024-yil 7-sentyabrda ruxsat etildi.*

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich, i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., Navoiy davlat pedagogika instituti rektori
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, p.f.f.d., (PhD), Buxoro muhandislik-texnologiya instituti rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU Hududiy ta'lim muassasalari va markazlar bo'yicha prorektor v.b.
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TDIUprofessor
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d., TSUE professori
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Musayeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori
Cham Tat Huei, (PhD) USCI universiteti professori, Malayziya
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d.,(PhD) "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d.,(PhD) TAQU katta o'qituvchisi
Djudi Smetana, p.f.n., Pitsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Krissi Lyuis, p.f.n., Pitsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Ali Konak (Али Кўнак), i.f.d., prof., Karabuk universiteti dosenti, Turkiya
Glazova Marina Viktorovna, i.f.n., "LUKOIL-Energoservis" Kompaniyasi iqtisodchisi, Moskva.
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., (PhD) TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Oqil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjaevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Rae Kwon Chung, honorary professor of TSUE, Nobel laureate, South Korea,

Osman Mesten, member of the Turkish Parliament, head of the Turkey-Uzbekistan Friendship Society

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, DSc, Prof., Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Buzrukkhanov Sarvarkhan Munavvarkhanovich, DSc, Deputy Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, DSc, Prof., Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Sayfullo Normatovich CSc, Prof., Rector of Academy of Labor and Social Relations

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, DSc, Prof., TSUE Vice-Rector for Scientific Affairs and Innovation

Kalonov Mukhiddin Bakhritdinovich, DSc, Prof., Rector of the Navoi State Pedagogical Institute

Siddikova Sadokat Ghaforovna, PhD, Rector of the Bukhara Institute of Engineering and Technology

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, DSc, Prof., acting Vice-rector for regional educational institutions and centers of TSUE

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, DSc, Prof., of TSUE

Samadov Askarjon Nishonovich, CSc, Prof., of TSUE

Slizovsky Dimitriy Yegorovich, DSc, Prof., of the People's Friendship University of Russia

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, DSc, Prof., Rector of International "Nordic" University

Akhmedov Ikrom Akramovich, DSc, Prof., of TSUE

Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja ugli, DSc, Prof., of TSUE

Utayev Uktam Choriyeovich, Deputy Head of the DGPO of the Republic of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of the DCECGPO of the Republic of Uzbekistan

Eshtayev Alisher Abduganievich, DSc, Prof., of TSUE

Shoira Azimovna Musaeva, professor of SamDu IS Institute

Cham Tat Huei, PhD, professor at USCI University, Malaysia

Akhmedov Javokhir Jamolovich, PhD, deputy of executive director of the "El-yurt umidi" fund

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, PhD, Senior Lecturer at Tashkent University of Architecture and Construction

Judy Smetana CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Chrissy Lewis CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Ali Konak DSc, Prof., Associate Professor of Karabuk University, Turkey

Glazova Marina Viktorovna, CSc, economist at LUKOIL-Energoservis Company, Moscow.

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, associate professor of TSUE

Sevil Piriyeva Karaman, PhD, doctoral student at Ankara University, Turkey

Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, independent researcher of TSUE

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor

Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori

Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori

Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti

Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti

Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti

G'afurov Doniyor Orifovich, p.f.f.d., (PhD)

Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti

Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti

Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Tijorat banklari kredit portfelini boshqarishning bozor mexanizmlari va ularni joriy etishdagi muammolar	21
Yusupov Shoxzod Maxmatmurodovich	
Hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish davrlari ekonometrik modelini yaratish masalalari	24
Abdullayev Farxod Ozodovich	
Marketing yondashuvi asosida Sirdaryo viloyatining investitsion salohiyatini baholash usullari	35
Xolmurotova Diyoraxon Ibragimovna	
Bevosita soliqlar ma'muriyatchiligi	41
Idirisov Alisher Otajonovich	
Soliq nazorati va transfert narxni belgilashda soliq nazoratini tashkil etishning xorij tajribalari	46
Abdiev Jaxongir Ibragimovich	
Soliq siyosati va strategiyasining ilmiy-nazariy tahlili	53
Djumaniyazov Marks Quranbaevich	
Pestel tahlili – muvaffaqiyatli investitsiya qarorlarini qabul qilish asosi	60
Shaislamova Nargiza Kabilovna	
Tijorat banklari tomonidan biznes loyihalarni moliyaviy qo'llab-quvvatlashning o'ziga xos xususiyatlari	67
Asrorov Azizbek Isomiddin o'g'li	
The significance, problems and solutions of the green economy in the New Uzbekistan economy	74
Sattorova Mehriniso, Ibragimova Gulchehra Tohirovna	
O'zbekistonda kichik va o'rta biznesni soliqqa tortishning joriy qilinishi va rivojlanish tendensiyasi	79
Otamuradov Nuriddin Najmiddinovich	
Korporativ boshqaruvni innovasion rivojlantirishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning nazariy asoslari	87
Xalmuradov Elmurod Dilmuradovich	
Международный опыт стимулирования инновационной деятельности	93
Абдиуалиева Гулзада Азатовна	
How does foreign direct investment promote economic growth?	98
O'tkirova Bonu Azamat kizi	
Mintaqalarni barqaror rivojlantirishning konseptual asoslari va ular evolyutsiyasi	102
Umarov Abduvaxob Tursunovich	
Technological Innovations of Electronic Payment Systems	107
Mirkomil Boboyorov Murodullaevich	
Ta'lim xizmatlari sohasida davlat-xususiy sherikligining rivojlanishida xorij tajribasining o'rni va ahamiyati	115
Imomov Xolmurod Norqul o'g'li	
O'zbekiston iqtisodiyotiga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investisiya va xorijiy kreditlar jalb qilish samaradorligi tahlili	119
Maksudov Abdumalik Xodievich	
Davlat ehtiyojlari uchun tovarlar (ishlar, xizmatlar) xarid qilishni takomillashtirish	124
G'ofurov Temur Baxrom o'g'li	
Mamlakatimizda oziq-ovqat sanoatini rivojlanish holati va uning dolzarbligi	129
Turg'unov Muxriddin Mo'ydinjon o'g'li	

Turizmدا innovatsiyalarni qo'llash imkoniyatlari.....	133
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li	
Davlat budjetining solikli daromadlari tahlili	139
Abduraimova Nigora Radjabovna	
Soliq yuki soliq tizimining qanchalik samarali ekanligini aniqlovchi muhim mezon	143
To'la'kov Ulug'bek Toshmamatovich	
O'zbekiston sanoat korxonalarida xom ashyo resurslaridan samarali foydalanishning hozirgi holati, muammolari va mintaqaviy xususiyatlari (qashqadaryo viloyati misolida)	151
Ochilov Akram Odilovich, Xazratov Sarvar Ibragimovich	
Состояние туристической инфраструктуры Ташкентской области.....	156
Гаппарова Майрамхон Зафар кизи	
Sanoatlashuvning ekologik ta'siri va "yashil" iqtisodiyotga o'tishning asoslari	161
Nosir Maxmudov, Lola Azimova	
Iqtisodiyotni raqamlashtirishda sinergetik ta'sirning nazariy asoslari	167
Maxmudova Zoxida Maqsudali qizi, Normurodov Xusan	
Davlat budjeti xarajatlaridansamarali foydalanishni takomillashtirish.....	173
Sherxon Tuychiyev	
Savdo korxonalarida ta'minot zanjirining asosiy bosqichlari va muammolari.....	177
Ergashev Jahongir Baxodirovich	
Kichik biznes subyektlarining innovatsion loyihalarni moliyalashtirish yo'llari	180
Ergashev Firuz Baxodirovich, Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich	
Budjet tashkilotlarida qurilish-ta'mirlash xarajatlari hisobining asoslari.....	184
Azizova Zilola Lochin qizi	
Xorijiy mamlakatlarda tadbirkorlik subyektlari tomonidan mahallilashtirish asosida mahsulot ishlab chiqarishning o'ziga xos jihatlari	191
Mirzabaev Xusniddin Muxamadjonovich	
Suv ekologiyasining asosiy yo'nalishi va uning fandagi o'rni.....	200
Musayeva Muqaddas Abdurashid qizi	
Анализ прибыли агропромышленности	204
Гафурова Азизахон Фатиховна	
Systematic analysis of briquette mass pressing equipment approach	209
Kobilov Khasan Khalilovich, Sharipova Nazira Rakhmatilloevna	
An Econometric Assessment of the Effects of Fintech on Economic Growth in Developed Countries	213
Anvarkhonov Abdulatifkhon Jamshidkhon ugli	
Raqamli iqtisodiyot rivojida korporativ boshqaruv faoliyatining roli	216
Muxitdinov Ulug'bek Diyarovich	
Значение промышленной сети в развитии деятельности предприятий малого бизнеса.....	221
Кодиров Жавлонбек Нематуллаевич	
Tadbirkorlik kambag'allikni qisqartirishning asosiy yo'nalishi.....	225
Xolmirzayev Abdulxamid Xapizovich	
Kichik biznes subyektlarida mahsulot ishlab chiqarishda innovatsiyani joriy etish masalalari	230
Mirzayev Kobii Nosirjonovich	
Investisiya faoliyatini moliyalashtirish manbalarini rivojlantirish mexanizmlari.....	236
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	
Innovation iqtisodiyotni shakllantirish sharoitida sifat menejmentini joriy etishning nazariy-uslubiy masalalari.....	242
Zarina Ashurova	

Social media marketing strategies for small businesses.....	247
Mannonov Shahzod Istam ugli	
Xalqaro shartnomalar qoidalarini qo'llashning xalqaro va milliy uslubiy tamoyillarining o'zaro ta'siri	250
Rajapov Shuxrat Zaripbaevich	
Neft-gaz, yoqilg'i energetika sanoati sohasidagi yirik soliq to'lovchilarda soliq nazoratini samarali tashkil etish va takomillashtirish masalalari	258
Abdullaev Shuxrat Sultanbaevich	
Суть и значимость инновационных технологий в региональном управлении	266
Муминов Фазлиддин Хусниддин угли	

SAVDO KORXONALARIDA TA'MINOT ZANJIRINING ASOSIY BOSQICHLARI VA MUAMMOLARI

ORCID: 0009-0002-3810-1600

Ergashev Jahongir Baxodirovich

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
"Marketing" kafedrası assistent-stajyori

Annotatsiya: Ta'minot zanjiri boshqaruvi savdo korxonalarga qanday ta'sir qilishi haqida ziddiyat mavjud. Bir tomondan, ta'minot zanjiri boshqaruvi savdo korxonalari uchun sifat, narx, mijozlarga xizmat ko'rsatish va xavfni kamaytirish bo'yicha imtiyozlarni taqdim etishi mumkin. Boshqa tomondan, ta'minot zanjiri boshqaruvi savdo korxonalarni katta boshqaruv va nazorat qilish xavfiga duchor qiladi va xususiy farqlash afzalliklarini kamaytiradi. Savdo korxonalari uchun ta'minot zanjiri jarayoni, odatd, a beshta asosiy bosqichni o'z ichiga oladi: manbalar va xaridlar, ishlab chiqarish, inventarizatsiyani boshqarish, tarqatish va mijozlarga xizmat ko'rsatish.

Kalit so'zlar: ta'minot zanjiri, sifat, xarajat, tezlik, resurs, inventarizatsiyani boshqarish, yetkazib beruvchi, chakana, ERP, JSM.

Abstract: There is a conflict over how supply chain management affects trade enterprises. On the one hand, supply chain management can provide benefits for trading enterprises in terms of quality, price, customer service, and even risk reduction. Supply chain management, on the other hand, puts trading enterprises at risk of greater management and control and reduces the advantages of private differentiation. The supply chain process for trading enterprises usually involves five main stages: sourcing and procurement, manufacturing, inventory management, distribution and customer service.

Key words: supply chain, quality, cost, speed, resource, inventory management, supplier, retail, ERP, JSM.

Аннотация: Существует спор о том, как управление цепочкой поставок влияет на коммерческие предприятия. С одной стороны, управление цепочкой поставок может предоставить коммерческим предприятиям преимущества в отношении качества, цены, обслуживания клиентов и даже снижения рисков. С другой стороны, управление цепочкой поставок подвергает торговые предприятия большему риску управления и контроля и снижает преимущества частной дифференциации. Для торговых предприятий процесс цепочки поставок обычно включает пять основных этапов: ресурсы и закупки, производство, управление запасами, распределение и обслуживание клиентов.

Ключевые слова: цепочка поставок, качество, стоимость, скорость, ресурсы, управление запасами, поставщик, розничная торговля, ЭРП, JSM.

KIRISH

Barcha iqtisodiy tizimlarda davlat va bozor tizimi o'ziga xos ahamiyat kasb etib, har biri mustaqil amal qiladi. Shu bilan birga, turli iqtisodiy tizimlar bir-biridan iqtisodiyotni boshqarish va tartibga solishda davlat roliga ham alohida e'tibor qaratadi. Milliy iqtisodiyotning rivojlanishida savdo korxonalarining o'рни beqiyos. Zero, savdo korxonalari orqali iste'molchilar talab va ehtiyojlarini qondirish imkoniyati osonlashadi. Tovar iste'molchilar oldigacha borishga erishadi. Shuning uchun ham savdo jarayonlarini optimallashtirish, uning ta'minot bilan bog'liq masalalarini jadallashtirish va muammolarni bartaraf qilish masalalari doimo o'rganilishi lozim sohalardan biri hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Savdo jarayonlarida ta'minot zanjirini samarali boshqarish uning imkoniyatlarini to'g'ri tashkil qilish maqsadga muvofiq. Qolaversa, ta'minot zanjirlari bilan bog'liq muammolarni yechishda raqamli texnologiyalarni qo'llash maqsadga muvofiqdir.

P.P.Krilatkov va M.A.Priluskaya kabi olimlarning ta'minot zanjiriga quyidagicha ta'rif bergan: "Ta'minot zanjiri – bu mahsulot, xizmatlarning tashqi va ichki oqimlarida bevosita ishtirok etadigan uch yoki undan ortiq iqtisodiy birliklar (tashkilotlar yoki shaxslar) manbalaridan iste'molchiga yetkazish jarayonidir" [1].

Yana bir rossiyalik olim E.A.Eremina fikriga ko'ra, ta'minot zanjirini boshqarish (SCM - Supply Chain Management) – bu korxonada individual biznes jarayonlarini tashkil etish va boshqarish g'oyasi, usuli hisoblanadi [2].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Savdo korxonalarida ta'minot zanjirlarining asosiy bosqichlari va muammolariga oid nazariy yondashuvlarni o'rganish maqsadida mahalliy va xorijiy tadqiqotchilarning ilmiy tadqiqotlari, ilmiy adabiyotlar, davriy nashrlarning tahlili, tavsiflovchi usullardan foydalanildi hamda ilmiy ekspeditsiya amalga oshirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ta'minot zanjiri boshqaruvi savdo korxonalarga qanday ta'sir qilishi haqida ziddiyat mavjud. Bir tomondan, ta'minot zanjiri boshqaruvi savdo korxonalari uchun sifat, narx, mijozlarga xizmat ko'rsatish, va hatto xavfni kamaytirish bo'yicha imtiyozlarni taqdim etishi mumkin. Boshqa tomondan, ta'minot zanjiri boshqaruvi savdo korxonalarni katta boshqaruv va nazorat qilish xavfiga duchor qiladi va xususiy farqlash afzalliklarini kamaytiradi. Savdo korxonalari uchun ta'minot zanjiri jarayoni, odatda, beshta asosiy bosqichni o'z ichiga oladi: manbalar va xaridlar, ishlab chiqarish, inventarizatsiyani boshqarish, tarqatish va mijozlarga xizmat ko'rsatish. Bu beshta bosqich har bir savdo korxonalari uchun muhim bo'lib, ularni har birini alohida-alohida o'rganib chiqamiz.

1. Manbalar va xaridlar: bu korxonalar mahsulot ishlab chiqarish uchun zarur bo'lgan xomashyo yoki xizmatlarni sotib olish uchun yetkazib beruvchilarni aniqlaydigan, baholaydigan va shartnoma tuzadigan dastlabki bosqichdir. Bu yerda qiyinchilik yuqori sifatli tovarlarni barqaror va ishonchli yetkazib berish jadvali bilan maqbul narxlarda taqdim eta oladigan ishonchli yetkazib beruvchilarni topishdir. Bundan tashqari, strategik xaridlar mavjud bo'lib, strategik xaridlar xaridlarni uzoq muddatli rejalashtirish va xaridlar jarayonini optimalashtirish bilan shug'ullanadi. Bu biznes maqsadlariga mos keladigan, birinchi navbatda, ma'lumotlar va tahlillarga tayanadigan korxona miqyosidagi jarayondir. Xarid qilish jarayonining strategik qismi, masalan, qaysi tovarlar umuman kerak, qaysi tovarlar talabni qoplaydi, qaysi yetkazib beruvchilar mos keladi va qaysi narx eng yaxshi degan savol bilan shug'ullanadi. Bu, shuningdek, yuqori oqimdagi xarid jarayoni sifatida ham tanilgan: bu haqiqiy buyurtmaga qadar qabul qilingan barcha bosqichlar va qarorlarni o'z ichiga oladi. Strategik xaridlarning muhim qismi yetkazib beruvchilarni tanlash va boshqarish va yetkazib beruvchilar bilan munosabatlarni optimallashtirishdir.

2. Ishlab chiqarish: ushbu bosqichda xomashyoni tayyor mahsulotga aylantirishni o'z ichiga oladi. Bu yerda samaradorlik va mahsuldorlik birinchi o'rinda turadi va kichik biznesda ko'pincha sifat, xarajat, tezlik va resurs cheklavlari bilan muvozanatlash muammosiga duch keladi. Ushbu bosqichdagi asosiy maqsad xavfsizlik standartlari va atrof-muhit qoidalariga qat'iy rioya qilgan holda ushbu komponentlarning samarali va sifatli ishlab chiqarilishini ta'minlashdir. Bu po'lat ramkalar yoki mexanik, elektr va sanitariya-tesisat (MEP) modullari kabi zavod muhitida oldindan yig'ilgan murakkab qismlarni yaratishni yoki qurilish maydonchasida materiallarni kesish va tayyorlash kabi oddiy vazifalarni o'z ichiga olishi mumkin. Sozlama, samaradorlik, xavfsizlikdan qat'iy nazar va sifat nazorati chiqindilarni minimallashtirish va samaradorlikni oshirish uchun ozg'in ishlab chiqarish tamoyillariga e'tibor qaratgan holda birinchi o'rinda turadi. Masalan, qurilish ma'lumotlarini modellash (BIM) va kompyuter yordamida loyihalash (SAPR) vositalaridan foydalanish ishlab chiqarish jarayonlarini aniq rejalashtirish va bajarishda yordam beradi, bu esa sifatni sinchkovlik bilan nazorat qilish va materiallardan samarali foydalanishga imkon beradi. Bu esa yanada barqaror va tejamkor loyihalarga olib keladi. Bundan tashqari, qurilish sohasida ishlab chiqarish ko'pincha bir nechta subpudratchilar va yetkazib beruvchilar bilan muvofiqlashtirishni o'z ichiga oladi, bu esa mustahkam aloqa va logistika rejalashtirishni talab qiladi.

3. Inventarizatsiyani boshqarish: bu kichik kompaniyalar tomonidan ishlab chiqarilgan tovarlarni saqlash va kuzatishni anglatadi. Ushbu bosqichda kichik biznes duch keladigan asosiy muammolar mijozlar talabini qondirish uchun optimal inventarizatsiya darajasini saqlab qolish, saqlash joylarini boshqarish va buzilish yoki eskirishni minimallashtirishdir. Inventarizatsiyani boshqarishning samarali jarayoni quyidagilarni o'z ichiga olishi kerak: rejalashtirish va prognozlash, sotib olish va buyurtma berish, qabul qilish, saqlash va qadoqlash, inventarizatsiyani kuzatish va nihoyat buyurtmani bajarish. Inventarizatsiya har qanday muvaffaqiyatli biznesning asosini tashkil etadi, talab va taklif o'rtasidagi tegishli muvozanatni ta'minlaydi. Inventarizatsiyani boshqarish jarayoni beshta muhim bosqichni o'z ichiga oladi, ular samarali amalga oshirilganda uzluksiz operatsiyalar va mijozlar ehtiyojini qondirishga olib keladi. Muvaffaqiyatsiz bo'lgan inventarizatsiya amaliyoti noqulaylikdan tash-

qariga chiqadigan uzoq oqibatlariga – biznesning rentabelligiga tahdid soladigan katta moliyaviy yo'qotishlarga olib kelishi mumkin.

4. Tarqatish: ushbu bosqich mahsulotni xaridorga yetkazishni o'z ichiga oladi. Bunga omborxona, buyurtmalarni bajarish, transport va logistika kiradi. Asosiy muammo xarajatlarni minimallashtirish bilan birga o'z vaqtida va samarali yetkazib berishni ta'minlashdir.

5. Mijozlarga xizmat ko'rsatish: ushbu yakuniy bosqich sotishdan keyingi mijozlar bilan munosabatlarni boshqarishni o'z ichiga oladi. Bu deklaratsiyalarni ko'rib chiqish, shikoyatlarni ko'rib chiqish va mijozlar ehtiyojini qondirishni o'z ichiga oladi. Kichik biznes mijozlarga sodiqligini oshirish va biznesni takrorlash uchun mijozlarga xizmat ko'rsatishda mukammallikka intilishi kerak.

Ushbu bosqichlarning har biri o'zaro bog'liqdir. Bir bosqichdagi samarasizliklar yoki muammolar butun ta'minot zanjiri bo'ylab to'liqlanib, kechikishlarga, qo'shimcha xarajatlarga yoki mijozlar ehtiyojini qondirishga olib kelishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Shunday qilib, kichik biznes uchun har bir bosqichda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolar va to'siqlarni tushunish va ushbu xavflarni kamaytirish uchun samarali strategiyalarni ishlab chiqish va amalga oshirish juda muhimdir.

Kichik biznes ko'pincha ularning o'sishi va operatsion samaradorligiga to'sqinlik qiladigan ta'minot zanjiri bilan bog'liq muammolarga duch keladi. Ta'minot zanjiri kompaniyalari uchun eng keng tarqalgan muammolar quydagilar:

1. *Yetkazib beruvchining ishonchliligi*: kichik biznes ko'pincha ishonchli yetkazib beruvchilar bilan munosabatlarni topish va saqlash uchun kurashadi. Masalan, un uchun bitta manbaga qarab novvoyxona, agar yetkazib beruvchi yetkazib berish zanjiri muammolari tufayli yetkazib berolmasa, uning faoliyati to'xtatilishi mumkin.

2. *Inventarizatsiyani boshqarish*: me'yoridan ortiq zaxira to'plash yoki me'yoridan kam zaxira to'plash muhim oqibatlariga olib kelishi mumkin. Zamonaviy kiyim uchun talabni haddan ortiq yuqori baholaydigan chakana sotuvchisi haddan ortiq sotib bo'lmaydigan zaxirani tashkil qilish orqali ham o'z pul mablag'lari hamda omborxona zaxirasida muammolarga duch keladi. Aksincha, talabni kam baholash zaxiralarni tugashiga, o'tkazib yuborilgan savdolarga va norozi mijozlarga olib kelishi mumkin.

3. *Transport va logistika*: savdo korxonalari ko'pincha raqobatbardosh yuk tashish stavkalari bo'yicha muzokaralar olib borish uchun savdolashishda muvaffaqiyatsizlikka uchrashadi. Mahalliy hunarmandchilik do'koni onlayn savdoni milliy miqyosda kengaytirish yoki xalqaro miqyosda ko'proq sotishni istagan yuk tashish narxini, foyda marjasiga tushishi yoki yuqori yetkazib berish xarajatlari tufayli o'z mahsulotlarini iste'molchilar uchun yoqimsiz topish mumkin.

4. *Texnologiyani qabul qilish*: korxona resurslarini rejalashtirish (ERP) yoki omborlarni boshqarish tizimlari (JMS) kabi ta'minot zanjiri texnologiyalarini muvaffaqiyatli amalga oshirish yuqori xarajatlar va texnik tajribaning yetishmasligi tufayli kichik biznes uchun qo'rqinchli bo'lishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Управление цепью поставок (SCM): учеб. пособие / сост. П.П.Крылатков, М.А.Прилуцкая. - Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2018. - 140 с. ISBN 978-5-7996-2269-5.
2. Е.А. Еремина. Управление цепочками поставок: подходы, методы, модели. Известия Томского политехнического университета. 2008. Т. 313. № 6. <https://core.ac.uk/download/pdf/53066571.pdf>
3. Christopher M., 2011. Logistics and Supply Chain Management, FT Press, 4th ed., p.288.
4. Donald C. & Waters J., 2003. Logistics: an introduction to supply chain management, Palgrave Macmillan, p.354.
5. Ling L., 2007. Supply chain management: concepts, techniques and practices enhancing the value through collaboration, World Scientific, p.347.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 9

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

